

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 336.76:338.124:332.1

**Чорновол Алла Олегівна**

*доктор економічних наук, професор,  
завідувач кафедри обліку і фінансів*

*Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»*

**Chornovol Alla**

*Doctor of Economics, Professor,*

*Head of the Department of Accounting and Finance*

*Private Higher Educational Institution «Bukovinian University»*

*ORCID: 0000-0001-5155-7317*

**Штерма Тетяна Василівна**

*доктор економічних наук, професор кафедри обліку і фінансів,  
декан факультету інформаційних технологій та економіки*

*Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет»*

**Shterma Tetiana**

*Doctor of Economics, Professor of the Department of Accounting and Finance,*

*Dean of the Faculty of Information Technology and Economics*

*Private Higher Educational Institution «Bukovinian University»*

*ORCID: 0000-0002-7623-3738*

**Черкащенко Ігор Ігорович**

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,*

*Приватного вищого навчального закладу «Буковинський університет»*

**Cherkaschenko Ihor**

*a graduate of the second (master's) level of higher education*

*Private Higher Educational Institution «Bukovinian University»*

*ORCID: 0009-0003-9126-5265*

**БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В ПРОГНОЗУВАННІ ЛІКВІДНОСТІ  
ФОНДОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ  
НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

**BUSINESS ANALYTICS IN FORECASTING STOCK MARKET  
LIQUIDITY UNDER FINANCIAL INSTABILITY**

***Анотація.** Вступ.* Фінансовий ринок України відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку національної економіки, проте його функціонування значною мірою ускладнюється низкою макроекономічних та інституційних викликів.

*Метою дослідження є аналіз факторів формування ліквідності фондового ринку України в умовах фінансової нестабільності та оцінювання тенденцій його розвитку.*

*Методи.* У роботі застосовано методи системного підходу, порівняльного аналізу, статистичного узагальнення та структурного аналізу динаміки показників ринку капіталу. Використано офіційну статистику НКЦПФР, міжнародні звіти та результати попередніх досліджень.

*Результати.* Встановлено, що основними чинниками, які визначають ліквідність фондового ринку, є макроекономічна стабільність, регуляторне середовище, структура ринку, поведінка інвесторів і рівень цифровізації торгів. Аналіз показав, що в кризові періоди обсяги торгів скорочуються на понад 35%, кількість активних учасників зменшується майже на третину, тоді як волатильність індексів зростає більш ніж удвічі. Доведено, що український ринок значною мірою залежить від державних боргових інструментів: частка ОВДП у структурі торгів у 2020–2024 рр. перевищувала 80%, що свідчить про низьку диверсифікацію фінансових інструментів. Водночас розвиток електронної торговельної

системи NEXT та модернізація депозитарної інфраструктури сприяють підвищенню прозорості та ефективності торгів.

*Висновки і перспективи.* Результати дослідження підтвердили, що ліквідність фондового ринку України знижується в умовах нестабільності під впливом зовнішніх шоків, відтоку капіталу та обмеженої довіри інвесторів. Для забезпечення стійкого розвитку необхідно посилити регуляторну базу, розширити спектр інструментів, стимулювати участь інституційних інвесторів та прискорити цифровізацію ринку. Перспективними напрямками є гармонізація законодавства з міжнародними стандартами IOSCO, активізація вторинного ринку цінних паперів і впровадження інноваційних фінансових продуктів, що дозволить підвищити рівень ліквідності та привабливості фондового ринку України для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

**Ключові слова:** фондовий ринок, ліквідність, моделювання сценаріїв, прогнозування, фінансові ризики, інвестиційна активність, аналітичні методи.

**Summary.** Introduction. The Ukrainian financial market plays a crucial role in ensuring the stability and development of the national economy; however, its functioning is significantly constrained by several macroeconomic and institutional challenges.

This study aims to analyze the factors that shape the liquidity of the Ukrainian stock market under conditions of financial instability and to assess the trends in its development.

Methods. The research applies a systemic approach, comparative analysis, statistical generalization, and structural analysis of capital market indicators. The study is based on official statistics from the National Securities and Stock Market Commission of Ukraine (NSSMC), international reports, and findings of previous research.

*Results.* The study establishes that the primary determinants of stock market liquidity include macroeconomic stability, the regulatory environment, market structure, investor behavior, and the degree of digitalization in trading. The analysis shows that in crisis periods, trading volumes decline by more than 35%, the number of active participants decreases by almost one-third, while index volatility more than doubles. It has been proven that the Ukrainian market is heavily dependent on government debt instruments: in 2020–2024, the share of domestic government bonds (OVDPs) in the trading structure exceeded 80%, indicating low diversification of financial instruments. At the same time, the development of the NEXT electronic trading system and modernization of the depository infrastructure contribute to greater transparency and efficiency of trading.

*Conclusions and prospects.* The findings confirm that the liquidity of the Ukrainian stock market declines in the face of instability due to external shocks, capital outflow, and limited investor confidence. To ensure sustainable development, it is necessary to strengthen the regulatory framework, expand the range of financial instruments, stimulate the participation of institutional investors, and accelerate the digitalization of the market. Promising directions include harmonizing legislation with IOSCO international standards, activating the secondary securities market, and introducing innovative financial products, which would increase liquidity and enhance the attractiveness of the Ukrainian stock market for both domestic and foreign investors.

**Key words:** Stock market, liquidity, scenario modeling, forecasting, financial risks, investment activity, analytical methods.

**Постановка проблеми.** Функціонування фондового ринку в сучасних економічних умовах характеризується високою волатильністю та нестабільністю ліквідності, що створює значні ризики для інвесторів, фінансових установ і державних регуляторів. Зниження ліквідності може

призводити до обмеження доступу до капіталу, збільшення вартості фінансових ресурсів та посилення системних ризиків. Традиційні методи оцінювання та прогнозування ліквідності ринку часто виявляються не досить точними під час кризових періодів, оскільки вони не враховують швидких змін у поведінці учасників ринку та впливу зовнішніх макроекономічних факторів.

У таких умовах бізнес-аналітика виступає критично важливим інструментом для підвищення точності прогнозів ліквідності. Вона дозволяє інтегрувати великі обсяги даних, застосовувати статистичні методи та алгоритми машинного навчання, моделювати різні сценарії розвитку ринку і своєчасно виявляти потенційні ризики. Проте практичне використання бізнес-аналітики в прогнозуванні ліквідності фондового ринку в умовах фінансової нестабільності все ще потребує системного дослідження та розроблення методичних підходів, що зумовлює актуальність цієї роботи.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Значний внесок у дослідження сучасного стану фондового ринку України та визначення чинників його розвитку зроблено як вітчизняними, так і зарубіжними авторами. Зокрема, українські вчені Н. Татарин та Д. Половко [1] здійснюють комплексний аналіз сучасного стану фінансового ринку України, визначають загрози та проблеми, а також окреслюють перспективи розвитку фондового ринку. А. Ярмішко [2] розглядає чинники впливу на фондовий ринок та пропонує шляхи його модернізації, акцентуючи увагу на структурних та нормативно-правових аспектах. Проблеми розвитку фондового ринку і сучасний стан його інфраструктури, зокрема емісійну активність і ліквідність, досліджують Н. Татарин, Н. Бундз та А. Кравчук [3]. А. О. Босак та Ю. В. Дойнік [4] здійснюють порівняльний аналіз українського та зарубіжного досвіду державного регулювання фондового ринку, що дозволяє виділити перспективні

механізми розвитку та регуляторні інструменти. У роботі Р. Й. Бачо та співавторів [5] проаналізовано стан безпеки ринку капіталів в умовах воєнного стану, що є важливим для оцінювання ризиків та стабільності фондового ринку. Т. О. Чепульченко та А. О. Монаршук [6] зосереджують увагу на правовому регулюванні ринку цінних паперів та проблематиці вдосконалення нормативної бази. Дослідження М. Бліхара та співавторів [7] присвячено запобіганню правопорушенням на фондовому ринку, що відображає практичний складник функціонування ринку. У роботі У. Я. Андрусіва та співавторів [8] розглядається трансформація фондового ринку України в умовах викликів економічної безпеки, що дозволяє оцінити вплив політичних і економічних факторів на ліквідність і активність ринку. Р. Грешко та В. Харабара [9] аналізують стан та перспективи розвитку фондового ринку, зокрема виділяють такі ключові фактори інвестиційної привабливості, як рівень прозорості діяльності емітентів, ефективність законодавчого регулювання, рівень ліквідності цінних паперів, ступінь інтеграції національного ринку у світові фінансові процеси та макроекономічна стабільність країни. О. В. Заяц, Н. П. Теслюк, А. А. Бойко, М. О. Бойко [10] приділяють увагу розвитку цифрових технологій та інновацій у сфері фондового ринку, оцінюючи їх вплив на ефективність торгівлі та прозорість операцій. Емісійну активність корпоративних цінних паперів і перспективи розвитку цього сегмента ринку досліджує Ю. Циб [11]. Міжнародний аспект представлений роботою І. Чуницької та співавторів [12], які досліджують роль фінансових посередників як інституційних драйверів капіталізації фондового ринку України. В. Голюк, В. Кузьмінський та О. Чумаченко [13] роблять огляд сучасного стану фондового ринку та окреслюють перспективи його розвитку, акцентуючи увагу на макроекономічних та інституційних аспектах. Стан та перспективи розвитку ринку в Україні з позицій інвестиційної привабливості та реформування інфраструктури аналізує

Ю. В. Шулик [14]. Своєю чергою І. Кривов'язюк [15] розглядає специфіку розвитку фондового ринку в умовах війни, висвітлюючи ризики та можливості для внутрішніх і зовнішніх інвесторів. Разом із тим залишаються нерозв'язаними питання щодо недостатньої ліквідності, обмеженості інструментів цифровізації та регуляторних прогалин, що знижує ефективність капіталізації та інвестиційну привабливість фондового ринку. Перспективними напрямками подальших досліджень є моделювання сценаріїв ліквідності, інтеграція цифрових платформ для торгівлі та аналіз впливу міжнародних стандартів і досвіду на ефективність українського фондового ринку.

**Метою статті** є визначення ефективності використання бізнес-аналітики для прогнозування ліквідності фондового ринку в умовах фінансової нестабільності та розроблення рекомендацій щодо підвищення точності прогнозів і мінімізації ризиків для інвесторів і учасників ринку.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати чинники, що впливають на ліквідність фондового ринку, та особливості їх зміни в умовах фінансової нестабільності;
- 2) оцінити сучасні методи бізнес-аналітики та їх застосування для прогнозування ліквідності фінансових ринків;
- 3) розробити рекомендації щодо підвищення ефективності моделювання сценаріїв ліквідності.

**Матеріали і методи.** Для проведення дослідження використано дані про ліквідність фондового ринку, включно з обсягами торгів, котируваннями акцій, індексами ринку та іншими фінансовими показниками за період останніх п'яти років, що охоплює як стабільні, так і кризові періоди. Джерелами даних стали відкриті фінансові бази, звіти біржових операторів та аналітичні платформи, що надають детальну інформацію про торги та фінансові інструменти. Для оброблення та аналізу даних застосовано комплекс методів бізнес-аналітики.

**Виклад основного матеріалу.** Фінансовий ринок України нині виступає ключовим елементом національної фінансової екосистеми та функціонує на засадах орієнтації на потреби кінцевих споживачів фінансових послуг. Його модель має споживчоцентричний характер, адже головною метою є формування сприятливих умов для результативної діяльності економічних агентів, зокрема суб'єктів фінансового сектора [1, с. 81]. Сучасний розвиток фінансових ринків підтверджує збереження значущої ролі фондового ринку, межі якого суттєво розширилися завдяки впровадженню новітніх технологій. Нині він виконує функцію глобального перерозподілу фінансових ресурсів, забезпечуючи доступ не лише для національного капіталу, а й для іноземних інвесторів, компаній та держав. За своєю сутністю фондовий ринок має певні спільні риси з банківською системою, зокрема у сфері акумулювання тимчасово вільних коштів, однак його головною відмінністю є значно ширший діапазон можливостей. Якщо банки зазвичай пропонують фіксовані ставки, то фондовий ринок дає змогу варіювати рівень прибутковості, вибираючи найсприятливіші умови щодо відсоткових ставок і термінів інвестування. Це відкриває для інвесторів можливість отримувати вищі доходи та гнучко адаптувати свої стратегії відповідно до змін ринкової кон'юнктури [2, с. 381].

Фондовий ринок України перебуває на етапі становлення та трансформації в напрямі поступової інтеграції у світовий фінансовий простір. Його розвиток ускладнюють як внутрішні економічні проблеми, так і зовнішні виклики, серед яких ключовими залишаються нестабільність макроекономічної ситуації, низький рівень ліквідності та капіталізації, обмежений перелік фінансових інструментів і недостатня довіра інвесторів [3, с. 382]. Вагомими стримувальними чинниками також є недостатня прозорість ринкових процесів, нерівномірність розвитку біржового та позабіржового сегментів, обмежена якість послуг окремих торговельних майданчиків і недосконалість законодавчого регулювання та

корпоративного управління [4, с. 293]. Водночас ринок зберігає стратегічне значення як механізм залучення інвестицій і формування інвестиційного клімату, а його подальше зростання можливе за умови підвищення прозорості, вдосконалення регуляторної бази та більш активної інтеграції в глобальні фінансові процеси.

Ринок капіталів, або фондовий ринок України, являє собою складну багаторівневу систему економічних відносин, що забезпечує залучення та перерозподіл фінансових ресурсів між підприємствами, галузями економіки та населенням шляхом операцій з купівлі-продажу фінансових інструментів. Його структура включає первинний і вторинний, а також біржовий і позабіржовий сегменти, що дозволяє задовольняти різноманітні потреби емітентів та інвесторів у межах чинного законодавства та регуляторних норм, визначених Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) [5, с. 8].

Попри певні досягнення, законодавче регулювання фондового ринку України й досі має суттєві прогалини. Україна, будучи членом IOSCO ще з 1996 року, досі не підписала Багатосторонній меморандум про взаєморозуміння (IOSCO MMoU), що обмежує можливості міжнародного обміну інформацією та досвідом у сфері запобігання зловживанням. IOSCO вимагає законодавчого забезпечення інституційної та фінансової незалежності НКЦПФР і розширення її повноважень для ефективного контролю ринку [6, с. 279]. Водночас значна частина порушень, як-от діяльність без ліцензії, недостовірна інформація про емітентів, невиконання приписів регулятора чи розголошення інсайдерських даних, залишаються непокараними. Додатковою проблемою є домінування великих власників, які контролюють міноритарних акціонерів за допомогою практики squeeze out, тоді як free float більшості емітентів не перевищує 10% [7, с. 439]. У результаті значні фінансові ресурси

населення та бізнесу залишаються поза ринком, а інститути спільного інвестування не мають достатніх можливостей для розміщення капіталу.

Ліквідність фондового ринку є ключовим показником його ефективності та стабільності, оскільки вона визначає можливість швидкого перетворення фінансових активів у грошові кошти без значних втрат в їх вартості. У сучасних економічних умовах, коли глобальна фінансова система характеризується високою волатильністю та підвищеною невизначеністю, вивчення чинників, що впливають на ліквідність фондового ринку, набуває особливої актуальності. Аналіз цих факторів дозволяє оцінити стан ринку та прогнозувати можливі коливання цін, обсяги торгів і поведінку інвесторів у періоди економічної нестабільності.

Одним з основних визначальних чинників ліквідності є макроекономічне середовище, яке включає рівень економічного зростання, інфляційні процеси, обсяг грошової маси та стабільність національної валюти. Зростання економіки і позитивна динаміка ВВП створюють сприятливі умови для розвитку фондового ринку, оскільки підвищується довіра інвесторів до фінансових інструментів, а обсяги торгів зростають. У періоди фінансової нестабільності спостерігається зниження економічної активності, що негативно впливає на ліквідність, оскільки інвестори стають більш обережними і зменшують участь у ринкових операціях.

Важливим фактором є регуляторне середовище, яке визначає порядок функціонування фондового ринку та умови взаємодії учасників. Законодавчі ініціативи щодо підвищення прозорості, встановлення правил розкриття інформації, регулювання обігу цінних паперів та діяльності біржових операторів створюють правову основу для забезпечення стабільної ліквідності. У періоди фінансової нестабільності ефективність регуляторних заходів набуває особливого значення, оскільки правильне реагування на ризики, своєчасне виявлення порушень і підтримка довіри інвесторів можуть знизити негативний вплив економічних шоків на ринок.

На рівні окремих інструментів ліквідність залежить від таких показників, як обсяг ринку, кількість активних учасників та доступність інформації для прийняття рішень. Ринки з високим обсягом торгів і значною кількістю учасників демонструють більшу стійкість до коливань, оскільки наявність широкого кола продавців і покупців забезпечує швидке виконання операцій за ринковими цінами. В умовах фінансової нестабільності число активних учасників може скорочуватися через утрату довіри або обмеження доступу до фінансових ресурсів, що зменшує ліквідність і збільшує волатильність. Для узагальнення особливостей функціонування фондового ринку в умовах нестабільності доцільно виокремити ключові чинники, що впливають на його ліквідність, та простежити їх зміни (табл. 1).

*Таблиця 1*

**Чинники, що впливають на ліквідність фондового ринку та їх зміни в умовах нестабільності**

| <b>Фактор</b>              | <b>Вплив на ліквідність</b>                                        | <b>Зміни під час фінансової нестабільності</b>                                |
|----------------------------|--------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| Макроекономічне середовище | Підвищує або знижує ліквідність залежно від стабільності економіки | Зменшення обсягів торгів, підвищена волатильність, зниження довіри інвесторів |
| Регуляторне середовище     | Створює умови для безпечного та прозорого функціонування ринку     | Активна роль регулятора критично важлива для підтримки ліквідності            |
| Ринок окремих інструментів | Більший обсяг і кількість учасників збільшують ліквідність         | Скорочення числа учасників і зменшення обсягів знижує ліквідність             |
| Інформаційна відкритість   | Забезпечує обґрунтованість рішень і прогнозування                  | Недоліки в інформації спричиняють паніку та різкі коливання ринку             |
| Структура ринку            | Вторинний ринок сприяє гнучкості та швидкому перерозподілу активів | Вторинний ринок пом'якшує вплив кризи, первинний – вразливий                  |
| Поведінка інвесторів       | Впливає на активність та обсяги торгів                             | Паніка та консервативна поведінка знижують ліквідність                        |
| Технологічний              | Забезпечує швидке виконання                                        | Збереження функціональності                                                   |

| Фактор | Вплив на ліквідність     | Зміни під час фінансової нестабільності |
|--------|--------------------------|-----------------------------------------|
| рівень | ордерів, зменшує витрати | ринку навіть за високої волатильності   |

*Джерело:* розроблено авторами

Особливу увагу варто приділити взаємозв'язку між зовнішніми шоками та ліквідністю ринку. Фінансова нестабільність проявляється як на глобальному, так і на національному рівні. Коливання світових цін на ресурси, зміни валютного курсу та міжнародні санкції можуть призводити до раптового відтоку капіталу. Це у свою чергу зменшує обсяги торгів, збільшує волатильність і знижує ліквідність фондового ринку. Психологічна реакція інвесторів на такі потрясіння, включно з підвищеною обережністю і масовим виходом з ринку, поглиблює негативний ефект.

Додатково на ліквідність впливає структура інституційного капіталу та поведінка великих учасників ринку. Домінування окремих інвесторів і низький рівень участі міноритарних акціонерів можуть створювати асиметрію ліквідності, коли значна частина капіталу зосереджена в руках обмеженого кола учасників, що робить ринок більш уразливим у кризові періоди.

На основі кількісного аналізу можна простежити динаміку змін ліквідності, зокрема основні показники біржових торгів та їх коливання в умовах фінансової нестабільності (табл. 2).

*Таблиця 2*

**Динаміка основних показників ліквідності фондового ринку України в умовах нестабільності**

| Показник                                | Середнє значення в стабільний період | Середнє значення в кризовий період | Зміна, % |
|-----------------------------------------|--------------------------------------|------------------------------------|----------|
| Обсяг торгів, млн грн                   | 15 000                               | 9500                               | -36,7    |
| Кількість операцій, тис.                | 120                                  | 75                                 | -37,5    |
| Середня швидкість виконання ордерів, хв | 5                                    | 12                                 | +140     |

| Показник                                            | Середнє значення в стабільний період | Середнє значення в кризовий період | Зміна, % |
|-----------------------------------------------------|--------------------------------------|------------------------------------|----------|
| Відношення активних інвесторів до всіх учасників, % | 68                                   | 45                                 | –33,8    |
| Волатильність індексу, %                            | 8                                    | 21                                 | +162,5   |

*Джерело:* побудовано авторами на основі [16]

Таким чином, аналіз показує, що в періоди фінансової нестабільності відбувається істотне зниження обсягів торгів, скорочення числа активних учасників, збільшення часу виконання операцій та зростання волатильності, що прямо впливає на ліквідність ринку. Висновки, отримані на основі дослідження, дозволяють стверджувати, що стабільність макроекономічного середовища, ефективне регуляторне середовище, високий рівень технологічного забезпечення та прозорість інформаційного потоку є ключовими факторами підтримки ліквідності фондового ринку навіть у кризові періоди.

Сучасний розвиток фондового ринку України характеризується поступовою цифровізацією та впровадженням передових технологічних рішень. Запуск нової торговельної системи NEXТ підвищив ефективність торгів і розширив можливості для учасників ринку, водночас відбувається модернізація депозитарної системи та розвиток електронного документообігу між учасниками. Система NEXТ забезпечує проведення електронних торгів у режимі реального часу, автоматизацію складних клірингових операцій, що раніше потребували значних часових і трудових витрат, а також надає розширені інструменти моніторингу та аналізу ринкових операцій для підвищення прозорості та ефективності торгів. Крім того, інтеграція через сучасні API-інтерфейси дозволяє учасникам ринку використовувати власні торгові термінали та аналітичні системи [8, с. 240]. Важливим індикатором активності фондового ринку є масштаби залучення капіталу через випуск цінних паперів, зокрема акцій та облігацій підприємств, динаміку яких наведено в табл. 3.

Таблиця 3

**Обсяг емісії акцій та облігацій підприємств протягом 2016–2024 рр.**

| Рік  | Обсяг випуску акцій, млн грн | Обсяг випуску облігацій, млн грн |
|------|------------------------------|----------------------------------|
| 2016 | 14 520,33                    | 3829,12                          |
| 2017 | 128 554,79                   | 12 426,54                        |
| 2018 | 209 361,94                   | 6760,49                          |
| 2019 | 324 844,24                   | 8350,30                          |
| 2020 | 222 263,97                   | 15 458,53                        |
| 2021 | 63 539,38                    | 11 206,09                        |
| 2022 | 32 982,80                    | 32 949                           |
| 2023 | 42 884,28                    | 9979,08                          |
| 2024 | 46 333,25                    | 10 011,08                        |

*Джерело:* побудовано авторами на основі [9, с. 198]

Аналіз даних свідчить про значні коливання обсягів емісії акцій та облігацій підприємств протягом 2016–2024 років. Перші роки (2016–2019) характеризуються стрімким зростанням обсягу випуску акцій, що свідчить про активізацію ринку та підвищений інтерес інвесторів до інвестування в капітал підприємств. Починаючи з 2020 року, спостерігається суттєве зниження обсягів емісії акцій, що може бути пов'язано з економічною нестабільністю та зростанням ризиків для інвесторів. Водночас обсяги випуску облігацій демонструють більш нерівномірну динаміку: після піку у 2019 році вони різко зменшуються у 2020–2021 роках, проте з 2022 року починають стабільно відновлюватися, що свідчить про переорієнтацію підприємств на боргові інструменти як альтернативу залученню капіталу через акції. Загалом, тенденції останніх років (2022–2024) указують на поступове відновлення ринку емісії цінних паперів та певну стабілізацію його діяльності, хоча рівень випуску акцій і облігацій залишається нижчим порівняно з піковими значеннями 2018–2019 років. Ці дані підтверджують вплив макроекономічної та фінансової нестабільності на ліквідність і активність фондового ринку України, а також підкреслюють необхідність

удосконалення механізмів регулювання та стимулювання ринку цінних паперів для забезпечення його стійкого розвитку.

Головні проблеми впровадження цифрових технологій та інновацій на фондовому ринку зумовлені низькою активністю торгівлі через недостатній розвиток ринку, обмежену активність як емітентів, так і інвесторів, а також недостатнє фінансування фондовими біржами програмного забезпечення, комп'ютерної та іншої техніки. Це підтверджується низьким рівнем капіталізації бірж і високим ступенем зносу як нематеріальних активів, так і основних засобів [10, с. 384]. Для оцінювання структури та динаміки розвитку фондового ринку доцільно розглянути розподіл обсягів торгів за основними видами фінансових інструментів у 2020–2024 рр. (табл. 4).

*Таблиця 4*

**Обсяги торгів на ринках капіталу за видами фінансових інструментів  
у 2020–2024 рр.**

| Види цінних паперів, %                          | Структура портфеля цінних паперів за видами, % від загального обсягу |         |         |         |         |
|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|---------|
|                                                 | 2020 р.                                                              | 2021 р. | 2022 р. | 2023 р. | 2024 р. |
| Акція                                           | 2,86                                                                 | 2,00    | 4,06    | 0,52    | 0,40    |
| Корпоративна облігація / облігація підприємства | 4,44                                                                 | 3,64    | 1,47    | 1,68    | 1,92    |
| ОВДП                                            | 81,85                                                                | 87,48   | 89,38   | 89,73   | 86,43   |
| Облігація іноземної держави                     | 0,002                                                                | 0,03    | 1,09    | 5,07    | 5,71    |
| Своп                                            | 0                                                                    | 0       | 0       | 0       | 2,09    |
| Вексель                                         | 5,13                                                                 | 1,60    | 0,78    | 0,75    | 0,64    |
| Інші цінні папери                               | 5,71                                                                 | 5,25    | 3,23    | 2,26    | 2,80    |

*Джерело:* побудовано авторами за [11, с. 5]

У таблиці 4 продемонстровано, що обсяги торгів на ринку капіталу України значною мірою зосереджені на облігаціях внутрішньої державної позики (ОВДП), частка яких стабільно перевищує 80% у 2020–2024 роках. Це свідчить про високу привабливість державних боргових інструментів

для інвесторів у період фінансової нестабільності та відносно низький ризик таких інвестицій. Частка торгів акціями залишається низькою, коливаючись у межах 0,4–4%, що вказує на обмежену активність інвесторів на ринку корпоративного капіталу та недостатній рівень ліквідності фондових інструментів. Торгівля корпоративними облігаціями демонструє невелику стабільну частку (1,47–4,44%), що підкреслює обмежене використання боргових інструментів підприємств у фінансуванні. Помітне зростання частки облігацій іноземних держав у 2023–2024 роках (до 5,71%) свідчить про збільшення інтересу до зовнішніх фінансових інструментів як альтернативи внутрішнім ринкам. Торгівля свопами з'являється лише у 2024 році, демонструючи поступову диверсифікацію фінансових інструментів. Векселі та інші цінні папери поступово знижують свою частку, що відображає поступову концентрацію ринку на більш ліквідних та надійних інструментах. Загалом, динаміка торгів свідчить про високу залежність українського ринку капіталу від державних боргових інструментів і потребу в розвитку механізмів стимулювання торгівлі корпоративними цінними паперами для підвищення ліквідності та диверсифікації ринку.

Індикатор глибини фондового ринку країни дає змогу оцінити вплив фінансового сектора на економічний розвиток, оскільки він відображає співвідношення обсягу фінансових інструментів, що перебувають в обігу, до розміру економіки. Чим вищим є цей показник, тим активніше ринок виконує функції мобілізації капіталу, перерозподілу ресурсів та фінансування інвестиційних процесів, що безпосередньо впливає на темпи зростання та стійкість економіки. Загальновизнано, що фінансовий сектор загалом і фондовий ринок зокрема стимулюють економічне зростання, прискорюючи процес накопичення капіталу та підвищуючи ефективність розподілу ресурсів [12, с. 376].

Натепер можливості українських інвесторів залишаються обмеженими: вітчизняний ринок здебільшого представлений борговими інструментами, а інвестиції за кордон ускладнюються валютними обмеженнями, встановленими НБУ. Пайові цінні папери в Україні характеризуються низькою ліквідністю, і тим, хто інвестував в акції, доцільно очікувати завершення війни та збільшення припливу ліквідності на внутрішній ринок. Незважаючи на відносно низькі ціни українських акцій, інвестори одночасно стикаються з високими воєнно-політичними ризиками, а можливості вкладення капіталу в іноземні активи на українському ринку майже відсутні [13, с. 5]. Високий рівень воєнних ризиків і надалі визначатиме динаміку фондового ринку, проте широкі інвестиційні можливості держави, механізми приватизації, впровадження міжнародних стандартів, розвиток електронних торговельних платформ і готовність до реформ можуть стати ключовими чинниками його трансформації в післявоєнний період [14, с. 78]. Синхронний розвиток ринку пайових та боргових інструментів свідчитиме про відносну збалансованість оцінок учасників щодо інвестиційної привабливості та перспектив українського фондового ринку [15, с. 30].

Для систематизації підходів до оцінювання та прогнозування ліквідності фінансових ринків доцільно розглянути сучасні методи бізнес-аналітики та їх практичне застосування (табл. 5).

*Таблиця 5*

**Сучасні методи бізнес-аналітики та їх застосування для прогнозування ліквідності фінансових ринків**

| Метод бізнес-аналітики | Опис методу                                       | Застосування для прогнозування ліквідності                    | Переваги                            | Обмеження                                   |
|------------------------|---------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|-------------------------------------|---------------------------------------------|
| Регресійний аналіз     | Статистичний метод для оцінювання залежностей між | Використовується для прогнозування обсягів торгів і тенденцій | Простота і зрозумілість результатів | Обмежена точність за нелінійних залежностей |

| Метод бізнес-аналітики           | Опис методу                                                                | Застосування для прогнозування ліквідності                                       | Переваги                                                                    | Обмеження                                               |
|----------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|
|                                  | змінними                                                                   | ліквідності                                                                      |                                                                             |                                                         |
| Машинне навчання (ML)            | Використання алгоритмів для виявлення закономірностей у великих даних      | Прогнозування ліквідності та оцінювання ризиків ринку на основі історичних даних | Можливість оброблення великих обсягів даних, виявлення складних залежностей | Потребує великих обсягів якісних даних                  |
| Аналіз часових рядів             | Дослідження динаміки показників у часі для прогнозування майбутніх значень | Прогнозування коливань ліквідності та трендів фінансових інструментів            | Враховує історичні тенденції та сезонні коливання                           | Чутливий до раптових шоків на ринку                     |
| Сценарний аналіз                 | Оцінювання можливих результатів за різних сценаріїв розвитку ринку         | Моделювання впливу економічної та політичної нестабільності на ліквідність       | Дозволяє враховувати ризики та невизначеність                               | Результати залежать від адекватності вибраних сценаріїв |
| Інтегровані аналітичні платформи | Використання програмних комплексів для аналізу фінансових даних            | Моніторинг ліквідності в режимі реального часу, підтримка прийняття рішень       | Автоматизація збору й оброблення даних, швидкість рішень                    | Високі витрати на впровадження та обслуговування        |

*Джерело:* розроблено авторами

На основі аналізу представлених даних можна зробити висновок, що сучасні методи бізнес-аналітики надають різноманітні інструменти для прогнозування ліквідності фінансових ринків, кожен з яких має свої сильні та слабкі сторони. Регресійний аналіз забезпечує простоту та зрозумілість оцінок, але обмежений у разі складних нелінійних залежностей. Методи машинного навчання дозволяють обробляти великі обсяги даних і виявляти складні закономірності, однак потребують якісної інформаційної бази. Аналіз часових рядів ефективний для виявлення тенденцій та сезонних коливань, проте чутливий до раптових ринкових криз. Сценарний аналіз дозволяє враховувати ризики та невизначеність залежно від

адекватності вибраних сценаріїв, а інтегровані аналітичні платформи забезпечують оперативний моніторинг та автоматизацію прийняття рішень, але супроводжуються високими витратами на впровадження. Таким чином, ефективне прогнозування ліквідності фінансових ринків досягається шляхом комбінованого використання зазначених методів з огляду на специфіку ринку та наявні ресурси.

Для узагальнення та систематизації практичних підходів до підвищення точності прогнозування ліквідності доцільно розглянути рекомендації щодо ефективного моделювання сценаріїв (рис. 6).

*Таблиця 6*

**Рекомендації щодо підвищення ефективності моделювання сценаріїв ліквідності**

| <b>Напрямок удосконалення</b> | <b>Рекомендації</b>                                                                                                           | <b>Очікуваний ефект</b>                                                                |
|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| Використання даних            | Інтегрувати великі масиви історичних даних з фондового ринку, макроекономічних показників та поведінкових факторів інвесторів | Підвищення точності прогнозів, урахування комплексного впливу ринкових факторів        |
| Аналітичні методи             | Поєднувати методи регресійного аналізу, аналізу часових рядів та машинного навчання                                           | Забезпечення адаптивності моделей до змін ринку та непередбачуваних подій              |
| Моніторинг і оновлення        | Регулярно оновлювати сценарії та параметри моделей відповідно до поточних ринкових умов                                       | Зменшення ризику помилкових прогнозів та підвищення оперативності управлінських рішень |
| Тестування та валідація       | Проводити перевірку моделей на історичних даних та стрес-тестування на кризових сценаріях                                     | Виявлення слабких місць моделі та підвищення її надійності                             |
| Автоматизація                 | Впроваджувати програмні платформи для автоматичного збору та оброблення даних, побудови сценаріїв                             | Зменшення людського фактора та підвищення швидкості аналізу                            |

*Джерело:* розроблено авторами

Підвищення ефективності моделювання сценаріїв ліквідності фінансових ринків досягається комплексним застосуванням методичних підходів. Інтеграція великих масивів історичних даних, макроекономічних

показників та поведінкових факторів інвесторів сприяє підвищенню точності прогнозів і врахуванню комплексного впливу ринкових факторів. Поєднання різних аналітичних методів, як-от регресійний аналіз, аналіз часових рядів та машинне навчання, забезпечує адаптивність моделей до змін ринку та непередбачуваних подій. Регулярний моніторинг і оновлення сценаріїв зменшують ризик помилкових прогнозів та підвищують оперативність управлінських рішень. Тестування моделей на історичних даних і проведення стрес-тестів дозволяють виявити слабкі місця та підвищити надійність прогнозів, а впровадження автоматизованих платформ для збору та оброблення даних значно скорочує вплив людського фактора і прискорює аналітичні процеси. Таким чином, комплексне застосування цих рекомендацій забезпечує більш точне, надійне та оперативне моделювання сценаріїв ліквідності.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Установлено, що ліквідність фондового ринку України формується під впливом комплексного поєднання макроекономічних факторів, регуляторних змін, інвестиційної активності учасників та розвитку технологічної інфраструктури. Історичний аналіз свідчить, що фінансові кризи та періоди нестабільності суттєво знижують обсяги торгів, підвищують ризики для інвесторів і обмежують доступність капіталу. Водночас удосконалення цифрових платформ, модернізація торговельних систем та застосування сучасних методик бізнес-аналітики підвищують прозорість ринку й дозволяють оперативніше реагувати на зміни фінансового середовища. Крім того, моделювання сценаріїв ліквідності на основі історичних даних і сучасних методів прогнозування довело свою ефективність у виявленні ризиків і формуванні стратегій управління активами.

Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні методик інтеграції кількісних та якісних показників ринку, розробленні адаптивних моделей прогнозування, що враховують воєнно-політичні та

макроекономічні фактори, а також у застосуванні штучного інтелекту для автоматизованого аналізу та оцінювання сценаріїв ліквідності. Додаткові дослідження передбачають порівняння міжнародних практик управління ліквідністю та адаптацію передових світових технологій до умов українського ринку для підвищення його стійкості й привабливості для внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

### **Література**

1. Татарин Н., Половко Д. Фінансовий ринок України: аналіз сучасного стану, загрози, проблеми та перспективи. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 78–90. DOI: [https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu2023.04.078](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.078).
2. Ярмішко А. Фондовий ринок України: аналіз чинників впливу та шляхи модернізації. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2024. № 14. С. 380–388. DOI: <https://doi.org/10.32750/2024-0234>.
3. Татарин Н., Бундз Н., Кравчук А. Фондовий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Молодий вчений*. 2021. № 91. С. 379–383. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-79>.
4. Босак А. О., Дойнік Ю. В. Фондовий ринок України: перспективи розвитку і світовий досвід державного регулювання. *Науковий вісник Львівської політехніки*. 2021. № 29. С. 290–303. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25547/nzmened-290-303.pdf> (дата звернення: 26.09.2025).
5. Бачо Р. Й., Пойда-Носик Н. Н., Макарович В. К., Ганусич В. О., Вайданич Д. Стан безпеки ринку капіталів (фондового ринку) України в умовах воєнного стану. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16566850>.
6. Чепульченко Т. О., Монаршук А. О. Правове регулювання

фондового ринку в Україні: проблематика та перспективи розвитку. *Право і суспільство*. 2020. № 2 (Ч. 2). С. 276–282. URL: <https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/29342> (дата звернення: 26.09.2025).

7. Бліхар М., Вовк В., Шевченко Н., Коханюк Т., Добош З. Напрями запобігання правопорушенням на фондовому ринку України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 3 (38). С. 437–446. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237476>.

8. Андрусів У. Я., Черчата А. О., Орловська Ю. В. Трансформація фондового ринку України в умовах викликів економічної безпеки. *Економічний простір*. 2024. № 196. С. 237–243. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.196.237-243>.

9. Харабара В., Грешко Р., Харабара В. Фондовий ринок України: стан, актуальні проблеми та перспективи. *Молодий вчений*. 2024. № 6 (130). С. 195–200. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-16>.

10. Заяц О. В., Теслюк Н. П., Бойко А. А., Бойко М. О. Проблеми та перспективи розвитку цифрових технологій та інновацій фондового ринку в умовах сталого розвитку. *Бізнес Інформ*. 2024. № 10. С. 379–386. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-379-386>.

11. Циб Ю. Ринок корпоративних цінних паперів України: емісійна активність та перспективи розвитку у макроекономічному контексті. *Економіка та суспільство*. 2025. № 75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-40>

12. Чинутська І., Богрнцева Л., Гонзало С. Фінансові посередники як інституційні драйвери капіталізації фондового ринку України. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2025. 1(15). С. 374–384. DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0133>.

13. Голюк В., Кузьмінський В., Чумаченко О. Сучасний стан фондового ринку України та перспективи його розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64->

96.

14. Шулик Ю. В. Стан та перспективи розвитку фондового ринку України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. 2024. № 33. С. 69–80. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa\\_2024\\_33\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2024_33_11) (дата звернення: 26.09.2025).

15. Кривов'язюк І. Розвиток фондового ринку України в умовах війни. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*. 2025. С. 28–31. <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/2311> (дата звернення: 26.09.2025).

16. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 26.09.2025).

### References

1. Tataryn, N., & Polovko, D. (2023). Finansovyi rynek Ukrainy: analiz suchasnoho stanu, zahrozy, problemy ta perspektyvy [Financial market of Ukraine: Analysis of the current state, threats, problems, and prospects]. *Halytskyi Ekonomichnyi Visnyk*, 4(83), 78–90. [https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk\\_tntu2023.04.078](https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.078) [in Ukrainian].

2. Yarmishko, A. (2024). Fondovyi rynek Ukrainy: analiz chynnykiv vplyvu ta shliakhy modernizatsii [Stock market of Ukraine: Analysis of influencing factors and ways of modernization]. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*, 14, 380–388. <https://doi.org/10.32750/2024-0234> [in Ukrainian].

3. Tataryn, N., Bundz, N., & Kravchuk, A. (2021). Fondovyi rynek Ukrainy: suchasnyi stan ta problemy rozvytku [Stock market of Ukraine: Current state and development problems]. *Molodyi Vchenyi*, 91, 379–383. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-79> [in Ukrainian].

4. Bosak, A. O., & Doinik, Yu. V. (2021). Fondovyi rynek Ukrainy: perspektyvy rozvytku i svitovyi dosvid derzhavnoho rehuliuvannia [Stock

market of Ukraine: Development prospects and international experience of state regulation]. *Scientific Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, 29, 290–303. Retrieved from <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25547/nzmened-290-303.pdf> [in Ukrainian].

5. Bacho, R. Y., Poida-Nosyk, N. N., Makarovych, V. K., Hanusych, V. O., & Vaidanych, D. (2025). Stan bezpeky rynku kapitaliv (fondovoho rynku) Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Security of the capital market (stock market) of Ukraine under martial law]. *Current Issues of Economic Sciences*, 13. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16566850> [in Ukrainian].

6. Chepulchenko, T. O., & Monarshuk, A. O. (2020). Pravove rehuliuвання fondovoho rynku v Ukraini: problematyka ta perspektyvy rozvytku [Legal regulation of the stock market in Ukraine: Problems and development prospects}. *Pravo i Suspilstvo*, 2(2), 276–282. Retrieved from <https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/29342> [in Ukrainian].

7. Blikhar, M., Vovk, V., Shevchenko, N., Kokhanyuk, T., & Dobosh, Z. (2021). Napriamy zapobihannia pravoporushenniam na fondovomu rynku Ukrainy [Directions of preventing offenses in the stock market of Ukraine]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3(38), 437–446. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237476> [in Ukrainian].

8. Andrusiv, U. Ya., Cherchata, A. O., & Orlovska, Yu. V. (2024). Transformatsiia fondovoho rynku Ukrainy v umovakh vyklykiv ekonomichnoi bezpeky [Transformation of the stock market of Ukraine in the context of economic security challenges]. *Ekonomichnyi Prostir*, 196, 237–243. <https://doi.org/10.30838/EP.196.237-243> [in Ukrainian].

9. Kharabara, V., Greshko, R., & Kharabara, V. (2024). Fondovyi rynek Ukrainy: stan, aktualni problemy ta perspektyvy [Stock market of Ukraine: State, current problems, and prospects]. *Molodyi Vchenyi*, 6(130), 195–200. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-16> [in Ukrainian].

10. Zaiats, O. V., Tesliuk, N. P., Boiko, A. A., & Boiko, M. O. (2024). Problemy ta perspektyvy rozvytku tsyfrovyykh tekhnolohii ta innovatsii fondovoho rynku v umovakh staloho rozvytku [Problems and prospects of the development of digital technologies and innovations in the stock market under sustainable development conditions]. *Business Inform*, 10, 379–386. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-379-386> [in Ukrainian].
11. Tsyb, Yu. (2025). Rynok korporatyvnykh tsinnykh paperiv Ukrainy: emisiina aktyvnist ta perspektyvy rozvytku u makroekonomichnomu konteksti [Corporate securities market of Ukraine: Issuance activity and development prospects in the macroeconomic context]. *Ekonomika ta Suspilstvo*, 75. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-40> [in Ukrainian].
12. Chinutska, I., Bohrtseva, L., & Honzalo, S. (2025). Finansovi poserednyky yak instytutysiini draivery kapitalizatsii fondovoho rynku Ukrainy [Financial intermediaries as institutional drivers of capitalization of the stock market of Ukraine]. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*, 1(15), 374–384. <https://doi.org/10.32750/2025-0133> [in Ukrainian].
13. Holiuk, V., Kuzminskyi, V., & Chumachenko, O. (2024). Suchasnyi stan fondovoho rynku Ukrainy ta perspektyvy yoho rozvytku [Current state of the stock market of Ukraine and prospects for its development]. *Ekonomika ta Suspilstvo*, 64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-96> [in Ukrainian].
14. Shulyk, Yu. V. (2024). Stan ta perspektyvy rozvytku fondovoho rynku Ukrainy [State and prospects of the development of the stock market of Ukraine]. *Scientific Notes of the National University «Ostroh Academy». Series: Economics*, 33, 69–80. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa\\_2024\\_33\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2024_33_11) [in Ukrainian].
15. Kryvoviazuk, I. (2025). Rozvytok fondovoho rynku Ukrainy v umovakh viiny [Development of the stock market of Ukraine under the conditions of war]. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»*, 28–31.

Retrieved from <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/2311> [in Ukrainian].

16. State Statistics Service of Ukraine. (2025). Official website. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].